

SZÉPIRODALOM

C SERNÁK ÁRPÁD

A közkatona

Menyhárt Boldizsár 1901. január 1-jén született Kispesten. Gyermekkoránál nem kívánunk hosszan időzni, csak annyit mondhatunk, hogy bár sohasem tartozott a legjobb tanulók közé, nem volt sem túl magas, sem túl erős, mégis különleges gyereknek tartották. Átlagos felnőtt ésszel megmagyarázhatatlan tetteivel mindig felhívta magára a figyelmet. És ennek egyetlen oka volt: kivételes igazságérzete.

Ha több tejet kapott a bögréjébe, mint a testvére, addig öntögette, amíg egyforma nem lett. Az osztályban mindig kiállt a gyengébbek, a kövérek, a sérültek, a bármilyen módon vagy bármilyen okból hátrányos helyzetbe került társai mellett. Dolgozatíráskor sohasem puskázott, és ha valakinél ezt észrevette, nem jelentette, hanem egyszerűen elvette és összetépte az értelmetlen előnyökhöz juttató papírlapot. Egyszer, egy mezei futóversenyen észrevette, hogy az egyik fiú levág egy kanyart. Utána eredt és meggátolta abban, hogy tovább fusson. Összeverekedtek. Ezáltal ő is elesett a győzelem és a jobb jegy esélyétől, de ez nem érdekelte. Nem tudta volna elviselni, hogy egy csalót ünnepeljenek győztesként. Kedvenc játékszere a fakard volt, és már egész kicsi korától kezdve rajongott a lobogókért, címerekért, címeres pajzsokért. Visszatérő álma volt, hogy lovagi tornán vesz részt: talpig páncélban ül almásderes lován, a csődör horkant, hosszú haja lobog a szélben, ő lándzsáját előre szegezve vágat és kiüti a nyeregből két fegyverrel támadó feketeruhás ellenfelét.

Ha hetvenes-nyolcvanas éveiben valaki megkérdezte Menyhárt Boldizsárt, Boldi bácsit, mit utál a világon a legjobban, azt felelte: a vörös színt. Ezek után nehezen érthető, hogy 1919-ben miért harcolt a Magyar Vörös Hadsereg önkéntes postás zászlóaljában, de, aki egy kicsit ismeri a magyar történelmet, cseppet sem csodálkozik ezen.

Menyhárt Boldizsárt 1918 tavaszán besorozzák és kizavarják az olasz frontra, októberben még részt vesz a diadalmas caporettoi ütközetben, majd két héttel később hazazavarják és leszerelik. Nem csak őt. Mindenkit. Az összes magyar katonát. Ott áll Magyarország kivérezve, négy év és három hónap elszánt harc után, védtelenül, megfosztva hadseregétől. Miért? Mert 1918. november 1-jén Károlyi Mihály miniszterelnök, magyar főnemes létére már akkor az oroszok nagyhatalmi törekvéseit segítve, saját hazájával szembefordulva, leváltja a nemzeti hősként tisztelt Szurmay Sándor tábornokot, és kinevezi az iszákos Linder Béla tüzér-törzskari ezredest, aki még ezen a napon parancsot ad: a magyar csapatok tegyék le a fegyvert! A legyőzött Oroszországgal és Romániával békét köt. Ki érti ezt? Még Arz Artúr vezérezredes, a birodalmi vezérkar főnöke sem értette, aki távbeszélőn kioktatta az újdonsült hadügyminisztert, hogy ilyen parancsot nincs joga kiadni, hát akkor hogyan érthette volna ezt egy a frontról hazatérő,

hónapokig oroszláncként küzdő, hazafias érzelmekkel telített 18 éves kispesti postásfiú? Hogyan láthatott volna bele a nagyhatalmak politikai játszmáiba, ahol ördögi módon adják-veszik a kisembereket, a kis nemzeteket.

Linder Béla tíz napig volt miniszter, aztán eltűnt a szemünk elől, jóformán semmit sem tudunk további életéről. Ha ezt a júdási tettet nem követi el, ma azt sem tudnánk, hogy valaha a világon volt. Egy névtelen senki volna. De tíz nap nagy idő. Tíz nap alatt el lehet követni akkora hőstettet, hogy híressé, és akkora gáztettet, hogy hírhedtté váljunk.

Egy időre próbáljunk megfeledkezni erről a kérészéletű hadügyminiszter-ről, és térjünk vissza az 1919-es esztendőhöz. Kéttucatnyi kommunista ragadja magához a hatalmat. Közben a Trianon Palotában folyik Magyarország halálos ítéletének a megfogalmazása. Márciusban néhány kommunista, eleinte önkéntes alapon, Vörös Hadsereg néven megpróbálja újraszervezni a feloszlatott magyar hadsereget. Postás és vasutas önkéntes alakulatok jönnek létre, hozzájuk csatlakozik Menyhárt Boldizsár is, aki nem sokat foglalkozott politikával, és főként nem volt jövőbe látó, ő csak azt érezte, hogy bajban van a hazája, és abban a pillanatban nem látott más módot, hogy megvédje.

A Vyx-jegyzékben foglaltaknak megfelelően az ország területének kétharmadát antant csapatok vagy általuk a nyakunkra küldött cseh, román, szerb erők szállták meg. Miskolcot, Szikszót, Ongát magyar csapatok híján, a csehek; Tiszalúc, Hernádnémeti, Kemely térségét pedig a románok.

Ebben a kétségbeejtő helyzetben megindul az „Északi hadjárat”. A „Vörös Hadsereg” néven újraszervezett magyar haderő 1919. május 20-án Emőd térségéből támadást indít Miskolc visszavételére. Május 22-én elfoglalják Felsőzsolcát és Ongát is. A postás zászlóalj délután 5 órára érkezett meg Felsőzsolcára. A zászlóaljparancsnok úgy rendelkezett, hogy az 1. zászlóalj maradjon tartalékban a nagyvendéglőnél, de küldjön ki biztosításnak egy szakaszt Arnóra és a szikszói útra. A 2. század menjen előre Ongára, a 3. század a felsőzsolcai kastélyban helyezkedjen el, de biztosítsa a vasútállomást és Felsőzsolca keleti határát.

A 2. század este bevonult Ongára. A katonákat házaknál szállásolták el, akik a több napos harc után, a parancsnok utasításai ellenére nem felöltözve, puskával a karjukon tértek nyugovóra, hanem biztonságban érezve magukat, levetkőzve, mint otthon, békeidőben.

Boldi hajnal felé arra ébredt, hogy a házigazdája erélyesen rángatja a vállát, és azt kiabálja, hogy menekülj!, menekülj!, a csehek betörték a faluba és gyilkolják a magyarokat! Az utca végéről már hallatszott a puskaropogás. Boldi a kapu felé rohant, de egy barna kislány utána szaladt és azt kiabálta: Ne arra, onnan jönnek, inkább a pincébe! A fegyverzaj mellett egyre közelebből hallatszott a román és cseh nyelvű üvöltözés. Beugrott a pincébe. Az udvaron patkódobogás, hallotta amint a házigazdát faggatják. Valaki bejött a pincébe, lépések, egy lövés, nagyot kong egy üres hordó, káromkodás, aztán távozó lépések... Újra jön a gazda: Menekülj, mert megint jönnek! Gyorsan ki a pincéből, neki a kertnek Felsőzsolca irányába. Átgázol a Bársonyoson, végre kijut a faluból. Jó messze jár, amikor hátra mer nézni. Megdermed: idegen katonák közelednek csatárláncban az út két oldalán. Futásnak ered. Érzi, a távolság nő, de az ereje fogytán. Hol vannak a társai? Géppuska kelepel, golyó süvít a feje

mellett. Hasra vágódik, majd több száz méteren át kúszik... Eszébe jut az olasz front. Ott sem volt ennyire szorongatott helyzetben. A lövések ritkulnak. Már látja csapattársai védelmi vonalát Felsőzsolcánál. Csak odáig érjen el! Hirtelen nyilallást érez a jobb lábában, a combja tájékán. Furcsa érzés, fájdalom, melegség önti el. Tapogatja magát. A keze véres lesz. Megsebesültem, villan át az agyán. Futni próbál, de gyilkos fájdalmat érez minden lépésnél. Így, kínlódvá éri el az övéit. Valaki a domb mögül kúszik érte és magával rántja. Meglöttek, mondja és eszméletét veszti. A miskolci Erzsébet Kórházban tér magához.

Menyhárt Boldi néhányadmagával megmenekült, de – később megtudja –: Éjszaka egy cseh légionárius zászlóalj Szikszónál vonatra ült, és az éj leple alatt az Ongán nyugvó 2. század hátába került. Az ongai állomásról indították a támadást, miután az őrség tagjait bajonettel leszúrták. Ugyanakkor Kemely felől román egységek indítottak támadást. A századparancsnokot és szakaszparancsnokát a postamester házának tornácán lőtték le, hajtóvadászat kezdődött a házaknál... Ezen a napon 52 embert gyilkoltak meg Ongán, 24 postás katona hajnalban esett el, 23-at elfogtak, és alsó ruhában Gesztely felé hajtották őket. A Hernád-hídnál mind a huszonthármat megölték; a magyarul is értő idegenek szadista módon lemészárolták a védtelen foglyokat. A holtakat 1919. június 9-10-én exhumálták. Az exhumálást végző Dr. Fiedler Ferenc a jegyzőkönyvben ezt írja: „A vörös postás ezredből lévő hullák egy részének a feje szét volt verve, valószínűleg puskatussal. Ruhájukat nem találtam, csak ing és gatyá volt rajtuk, semmi más... A hullák között volt egy 16 éves ongai parasztfiú...”

Menyhárt Boldizsár felépülése után hazautazott Kispestre. Tisztán látta, hogy amiért ők harcoltak, véreztek, és sokan hősi halált haltak, bár kilátástalan küzdelem volt, de a haza védelmét szolgálta. Viszont borzadállyal töltötték el a Szamuely Tiborról, Kun Béláról, Csernyről, Lukács Györgyről érkező hírek. Ez utóbbi éppen magyar vöröskatonákat lőtt agyon, sajátkezüleg egy tizedelés során. Szamuely fivérével és csapatával autón és vonaton járta az országot és ártatlan embereket ölt, akasztott, ahol tudott, váratlanul lecsapva rájuk. Ezt vallotta: „A vértől nem kell félni. A vér erősíti a proletáröklöt. Hatalmassá fog tenni bennünket a vér. A vér lesz az, ami az igazi kommunvilághoz elvezet minket.”

Aztán, augusztus elsején maga Kun Béla jelentette be: „Megbukott a proletárdiktatúra.” Ő Bécsbe menekült, Szamuely Savanyúkútnál szíven lőtte magát. Tetemét egyetlen környékbeli falu temetője sem akarta befogadni. Végül egy sűrű akácosban kaparták el, de a sírhelyet azóta sem jelöli semmi.

November 16-án a nemzeti hadsereg bevonult Budapestre. Boldi ott volt a Gellért téren és meghallgatta Horthy Miklós beszédét:

„Ez a város megtagadta ezeréves történelmét, ez a város porba rántotta a Szent Koronát meg a nemzet színeit, és vörös rongyokba öltözött. A nemzet legjobbait börtönbe vetette, vagy kiűldözte hazájukból. Ezenfelül még mindegyenket el is tékozolta... mégis megbocsátunk ennek a bűnbe sodort városnak, ha visszatér a haza szolgálatába, ha szeretni fogja szíve és lelke minden erejével ezt a földet, melyben őseink csontjai porlanak, ha szeretni fogja azt a rögöt, melyet testvéreink arcuk verejtékével művelnek, a Szent Koronát, a kettős keresztet, meg a négy folyót, egyszóval, ha szeretni fogja magyar hazánkat és magyar népünket.”

Több kormány, szinte minden héten új miniszterelnök, és közben Prónay, Ostenburg-Moravek és Héjjas különítményei járták az országot és gyilkoltak, gyorsított eljárással működő törvényszéki tanácsok, internálások, leszámolások... Boldi – a maga egyszerű módján – így összegezte az eseményeket: vörösteror, fehérterror, különítmények, kormányok, pártok, királypuccsok, Habsburgok... csak a kisember nincs soha, sehol...

Egyre gyakrabban jutott eszébe az a barna arcú kislány, Erzsike, aki ott sürgött-forgott édesapja mellett Ongán, amikor a harcok után megpihent, de akkor szinte szólni sem tudott hozzá... Amikor megérkezett véresen, sárosan, szakadt ruhában, a végsőig elcsigázottan, legszívesebben azonnal aludt volna, akár a földön is... de Erzsike és az édesapja, Soós Károly leszédtek róla a rongyokat, lavórban langyos vizet hoztak, megmosakodhatott, tiszta ruhát kapott, megvacsorázott, aztán a tiszta szobába vezették, és ott faragott támlájú nagy ágyban, nagy párnák és puha takarók között azonnal elaludt.

Hajnalban meg már menekülnie kellett...

De most, ezekben a lázas, vészterhes napokban sokszor megjelent előtte ez a barna arc: a szépséget és a bizalmat jelentette, biztonságot és nyugalmat ígért. Itt Pesten pedig egyre reménytelenebbé vált a helyzet, kiszámíthatatlanná, mintha mindenki mindenkinek az ellenségévé válna, mintha mindenkit megszállna az ördög. Nem akarta megvárni azt a pillanatot, amikor őt is lekommunisztázzák...

Úgy döntött, meglátogatja hajdani vendéglátóit, és visszautazik Ongára. Kicsit tartott a viszontlátástól, hiszen alig ismerte őket. De – legnagyobb meglepetésére – úgy fogadták, mint egy elveszettnek hitt, rég nem látott családtagot, és hamarosan az is lett.

Erzsike a valóságban is pontosan olyan volt, mint az álmaiban, képzelgéseiben. A 30 kataszteri holdon gazdálkodó Soós család szerény, de szép esküvőt és lakodalmat rendezett a fiataloknak. Erzsike és Boldi megkezdhatték közös életüket.

Menyhárt Boldizsárnak kellett néhány év, mire „beletanult” a paraszti munkába, de apósa jó „mesternek” bizonyult, és a kispesti fiatalember egyre jobban értett a gazdálkodáshoz, a földhöz, a növényekhez és az állatokhoz. És nemcsak értett hozzá, hanem szerette is ezt a munkát.

A Soós család elsősorban búza- és kukoricatermesztéssel foglalkozott, de a húszas évek végére ez már nem bizonyult sikeres „üzletágnak”. Részben a nagyobb birtokok fölénye miatt, részben a piacra betörő egyre jobb minőségű amerikai búzafajták miatt. A túlkínálat 1929 és 1933 között nagyarányú árcsökkenést eredményezett.

Boldi javaslatára kezdtek áttérni a takarmányrépa-, a burgonya-, később pedig a zöldség- és gyümölcsstermesztésre. Ezt a folyamatot támogatta a kormánypolitika is nemes facsemeték és magok rendszeres és ingyenes szétosztásával. A 30-as évek elején már a gazdaság területének a felét gyümölcsfák népesítették be: alma, szilva, cseresznye és meggy, de nagy területen termesztettek uborkát, borsót, salátát és retket is.

A szépen fejlődő gazdaság lehetővé tette, hogy állattenyésztéssel is foglalkozzanak. Elsősorban birkákkal és kecskékkal, de szépen szaporodott a szarvasmarha- és loállomány is.

...és, persze, jöttek a gyerekek. Két lány. A harmincas évek második felében már ők is segítettek birkanyírásakor, fejéskor; gyümölcsöt szedtek, kapáltak, takarították az istállókat, csutakolták a lovakat... Amire éppen szükség volt, és amit el tudtak végezni a tanulás mellett.

Híre ment a leleményesen és sokoldalúan működő gazdaságnak, és egyszer csak, 1938 nyarán különös vendég érkezett: egy huszárszázados, Kenéz Géza, lóháton.

Amikor Boldi megpillantotta a tisztet mokány, almásderes paripáján, zsinóros dolmányban, oldalán szablyával, sarkantyús csizmában, azt hitte, látomása van. Talán túlhajszolta magát, vagy napszúrást kapott... Gyermekkori álmoképek idéződtek föl benne. Az elmúlt csaknem húsz évben ezek elől menekült. Éjt nappallá téve dolgozott, hogy mire ágyba kerül, ne legyen ereje álmodozni, sem az átélt rémségekkel foglalkozni. Azt hitte, végérvényesen sikerült a fegyvert kapára, kaszára cserélni. Csak a családdal, a növényekkel és az állatokkal foglalkozott, és nem is akart mással foglalkozni. Szerette volna elfelejteni a 19-es kudarcot, az ország megcsonkítását, és mindent, ami azóta ebben az országban történt... De most váratlan csodálattal, szinte áhítattal nézte azt a lovat és lovasát.

Menyhárt Boldizsár hamarosan meggyőződhetett róla, hogy a huszártiszt és a lova nem látomás, nem képzelgés, hanem színtiszta valóság. Kenéz Géza leszállt a lóról, és száron vezetve azt, Boldihoz lépett. Bemutatkozott, és elmondta, hogy ő a Nyíregyházán tevékenykedő 4. Hadik András huszárezred tisztje, és azért járja a vidéket, mert jó gazdákat keresnek ún. „vállalkozó lovaik” számára. A vállalkozó lovak kiképzett huszárlovak, melyeket a huszáralakulat használatra a környékbeli gazdáknak adna ki. Rendszeresen őriznék állapotukat, és amennyiben azt minden esetben kifogástalannak találnák, a ló öt év elteltével a gazda tulajdonává válna, és mivel a Soós-Menyhárt féle gazdaságnak megyéken átívelő jó híre van, ezért jött ide. Aztán hozzátette: – Nagy felelősség ez, hiszen a huszárnak a ló a mindene...

Boldi végigvezette a tisztet a gazdaságon, és mindent megmutatott neki. Különös büszkeséget érzett az istállóban, ahol a szebbnél-szebb lovak éppen friss szénát abrakoltak. Amikor Boldi és a százados elbúcsúztak, már tegeződtek, hiszen Kenéz Géza hét évvel fiatalabb volt a gazdánál.

Ettől a naptól kezdve szoros kapcsolat alakult ki a Soós-Menyhárt féle gazdaság és a Hadik András huszárezred között. Olyan szoros kapcsolat, hogy két évvel később már Menyhárt Boldizsár is a huszárezred tagja volt.

Hogy miért csak két év múlva? A huszárok, a lovak vonzották, de Boldi – munkája mellett – újra figyelemmel kísérte a történelmi eseményeket, és ezek nyugtalanítóak és zavarosak voltak.

Az tetszett neki, hogy 1938 májusában Darányi Kálmánt Imrédy Béla követte a miniszterelnöki székben. Imrédy tehetséges, művelt, nemzetközileg is elismert közigazdász hírében állt. Hatalomra kerülése után erélyesen fellépett a nyilasokkal szemben, Szálasit letartóztatta és háromévi fegyházbüntetésre íteltette. Gyors egymásutánban egy sor rokonszenves törvényt hozott..., aztán – Boldi ezt sehogy sem értette – augusztusban nagy fordulat állt be Imrédy politikájában. Október 23-án bejelentette a kormányzati rendszer gyökeres átalakítását, később a házszabály radikális revízióját. Ezt követően a kormánypártból kilépett a képví-

selők több mint egyharmada, és november 23-án a képviselőházban leszavatták a miniszterelnök „reformjavaslatát”. Imrédy lemondott, de aztán végül mégis a helyén maradt, és a kormány még inkább jobbra tolódott.

Imrédy politikájával szemben a konzervatív körök nyíltan harcoltak, végül 1939. február 15-én a kormányzó lemondatta Imrédyt. Február 16-án Teleki Pál másodszor lett Magyarország miniszterelnöke. Nehéz örökséget vett át. Helyzetét némileg megerősítette Kárpátalja birtokba vétele. Magyar Élet Pártja néven újjászervezte a kormánypártot, betiltotta a nyilaskeresztes pártokat és meggyorsította a győri fegyverkezési program végrehajtását.

Boldi lelkesedett és ismét tele volt reménnyel, de ekkor még nem tudott az Imrédytól megörökölt második zsidótörvényről, és nem számolt annak következményeivel. Megkezdődött a zsidó javakért való tülekedés, megjelentek a „strohman”-ok, akik névleg átvették a zsidó vállalatot vagy céget, valójában semmit nem csináltak, de a nevükért jelentős jövedelmet vettek föl. A törvénynek olyan célja is volt, hogy kifogja a szelet a nyilas mozgalmak vitorláiból, ez azonban nem sikerült, sőt a betiltott mozgalom újjászerveződött Nyilaskeresztes Párt néven, és a május végi választásokon 49 mandátumot szerzett.

Boldi elbizonytalanodott. Úgy érezte: rajta már soha nem lesz semmilyen egyenruha. Ha lehet, még az eddigieknél is többet dolgozott, és nem olvasta az újságokat. Persze hallott Teleki Hitlerhez írott leveléről, bátor, hazafias kiállásáról, de hallott a führer örjögéséről, bosszúállásáról, arról, hogy a németek leállítják a Magyarországra irányuló hadianyag-szállítást. És tudott a Szovjetunió előretöréséről is, a lengyelországi megszállásról és a balti államok bekebelezéséről... Kétségbeesetten látta, hogy hazája megint a nagyhatalmak között örlődik, hogy nekünk mindig „igazodnunk” kell, hogy sohasem lehetünk önmagunk...

A II. bécsi döntés következtében Erdély északi része visszakerült Magyarországhoz. A döntéssel a Keleti-Kárpátok vonala magyar katonai ellenőrzés alá került. Boldi továbbra is elkésérítőnek találta a helyzetet, nem látott tisztán, de egyre inkább úgy érezte, neki is részt kell vállalni ebből a küzdelemből. A német nyomást nehéz volt elviselni, de a szovjetek előretörése is rémisztő volt. Telekiben bízott, nagyra tartotta, és úgy gondolta: éppen azért kell harcba szállnia, mert tragikus helyzetben van ő is és az egész ország.

Sokat beszélgetett erről Kenéz Gézával, és ő is ezen az állásponton volt: „Magunk között szólva – mondta egyszer –: ki nem állhatom a németeket, de most a vörös veszély a legnagyobb..., és ha azokkal kell szembeszállni, akár az ördöggel is szövethoznánk.” – De miért kell nekünk mindig szövethoznunk? – háborgott Boldi. – Mert különben szétmorzsolnak bennünket – felelte Géza. Boldi ekkor lépett be a Hadik András huszárezredbe.

Hitler 1940. december 18-án jóváhagyta a „Barbarossa terv”-et a Szovjetunió megtámadásáról. 1941. március 1-jén a német csapatok bevonultak Bulgáriába. Hitler átvonulási engedélyt kért Horthytól a Jugoszlávia ellen felvonuló német csapatok számára. Horthy hozzájárult az átvonuláshoz. Teleki kétségbeejtő helyzetbe került. Üzent Londonba és Washingtonba: Magyarország csak a magyar kisebbség védelmében avatkozik be, ha viszont Jugoszlávia a német támadás következtében felbomlik, akkor az örök barátsági szerződést semmisnek kell tekinteni. A Legfelsőbb Honvédelmi Tanács április elsején úgy dön-

tött, hogy a magyar csapatok csak akkor támadnak, ha a délszláv állam felbomlik és a magyar kisebbség veszélybe kerül. Másnap kapta kézhez Teleki a londoni magyar követ táviratát: Ha a németek magyar területről támadják meg Jugoszláviát, a nyugati szövetségesek megszakítják a diplomáciai kapcsolatot Magyarországgal, ha pedig Magyarország is bekapcsolódik a támadásba, számítani lehet a szövetségesek hadüzenetére.

Teleki Pál nem látott kiutat. Április 3-ára virradó éjjel főbe lőtte magát.

Boldi 1940. szeptemberében már részt vett a huszárokat és lovaikat erősen igénybe vevő észak-erdélyi és székelyföldi bevonulásban.

Szeptember 14-én a gyimesi vár tövében áll már őrt a Tatros patak hídján, és ezzel újból visszakerült a magyar lobogó egy régi vártára, amelyen ezer éve védte a magyar egész Európát a barbárság betörései ellen.

A Székelyföld legfestőibb és legérdekesebb tája a gyimesi szoros. Csángók lakják végig: nehéz, kemény munkában cserzett kezű derék magyarok. Valaki kitalálta Bukarestben, hogy a csángók voltaképpen elmagyarosodott románok. Egyetlen „tudományos” érvük az volt, hogy a csángók tradicionális öltözéke hasonlít a román viselethez. Ez a felszínes „megállapítás” már elégséges volt ahhoz, hogy a románok tűzzel-vassal hozzákezdjenek a csángók „visszarománosításához”.

Semmi sikerük nem volt 22 év alatt, mert a csángók a leghűségesebb magyarok, de ezt a 22 esztendő ember nem felejt el a gyimesi szorosban. Nem csoda, hogy bevonuló csapatainknak olyan fogadtatást rendeztek, amelyenhez foghatót még elképzelni sem lehetett.

Megindultak a hegyekről a nyírfák és a fiatal fenyők, hogy sorfalat álljanak az út két oldalán mindenütt, amerre csak a felszabadító magyar csapatok elhaladtak. Volt falu, ahol még ezzel sem elégedtek meg és a földbe szúrt fácskáknak még a törzsét is felfuttatták piros-fehér-zöld selyempapírral. Nem volt ház, amelyen ne lobogott volna a nemzetiszínű zászló, az ablakokban pedig már reggel elő voltak készítve a gyertyák és zászlócskák az esti kivilágításhoz.

Nagyon szegény nép a Gyimesi-szoros csángója, de ezen a napon mindenét kihozta a felszabadító csapatok elé.

A Gyimesi-szorosban vagy 25 kilométeres útszakaszon teljesen egybeépültek a falvak. Amint elhagyták csapataink a közel 1400 méter magasan fekvő vízvázastót a régi magyar stratégiai hadiút mellett, feltűnt *Gyimes-felsőlok* és ettől kezdve mintha végig egyetlen faluban jártak volna.

Érkezésük hírére kisereglett a falu apraja-nagyja, sőt lovasbandériumot küldtek eléjük, apró, mokány hegyi lovakon. Virág borította nemcsak a legényeket, hanem a lovakat is. Sörényükbe virágot fűztek és virágot fontak a lovak farkába is. Így indultak el Gyimes határából és így haladtak a csángó lovasbandériumtól körülveve a határ felé.

Egy sovány, fekete szemű, fekete hajú asszony virágokkal díszített kürtöskalácsot nyújtott föl Boldizsárnak. Az egyik virágcsokorban, gyűrött papírlapon, ákom-bákom betűkkel ez állt: „Egy igaz székely magyar asszonytól, Bartalis Jánosnétól sok sok szeretettel. Éljen a magyar!”

Alig mentek tovább, már ismét meg kellett állniuk. Itt már óriási kürtős kalács röpült az ölükbe. Ebben a következő írás volt: „Kedves jó magyar testvérek!

A jóságos Isten hozott Titeket! Áldjon meg az Isten, jó magyar vitézek, hogy megszabadítottatok a Bocskorostól minket. Az Isten éltesse a magyar hadsereget soká! Ezt kívánja egy székely lány. Cím: Becze Vilma. Szárhegy. Csíkvármegye.”

A legmeghatóbb ünneplés Gyimesen volt. Itt a hegyoldalt ezrével lepte el a régi határ mentén élő sok tízezer magyar, és a plébános vezetésével leírhatatlan lelkesedéssel üdvözölték a felszabadító csapatokat.

Aki látta ezt az örömmámort a gyimesi szorosban: az tudja csak igazán, hogy mit jelentett a bécsi döntés a Székelyföldön.

Boldi, huszárezredével 1941. augusztus 15-én már Nyikolajev városában találta magát. Feladatuk az volt, hogy az Ingul patak mentén tevékenkedő I. lovasdandárbeli alakulatok mögött, keleti irányban történő biztosítás mellett a német 16. páncélos hadosztály 79. gépkocsizó lövészezrede oldalába, illetve hátába került, bekeríteni szándékozott szovjet erőket derítse fel, s egy déli, délnyugati irányú előrenyomulással szórják szét. A felderítő osztagot vezető Kenéz Géza százados ezen a napon életét vesztette. A huszárezred, Mikecz Kálmán őrnagy vezetésével, a déli óraktól két harccsoportban valamennyi kötelékét harcba vetette. A Nyikolajevbe tartó vasútvonaltól nyugatra eső területen, Mihajlovka, Grejga irányába előretörték. El kellett foglalniuk a vasútvonal 4 kilométerre nyugatra húzódó terepszakaszát, hogy ezzel megakadályozzák a szovjet csapatok esetleges északkeleti irányba történő kitérését. A huszárkötelékek nyílt, áttekinthető terepen, állandó ellenséges tüzérségi tűz közepette, lángoló gabonatáblák között, tikkasztó hőségben harcoltak. Lovasrohamukra egy német szemtanú, Erich Kern, háború utáni memoárjában így emlékezik: „...Ismét kemény harcban álltunk a kétségbeesetten védekező ellenséggel, aki egy magas vasúti töltés mellett ásta be magát. Már négyszer rohamoztunk, és mind a négyszer visszavertek bennünket. A zászlóaljparancsnok káromkodott, a századparancsnokok azonban tehetetlenek voltak. Ekkor a tüzérségi támadás helyett, amit számtalanszor kértünk, egy magyar huszárezred jelent meg a színen. Nevettünk. Mi az ördögöt akarnak ezek itt a kecses, elegáns lovaikkal? Egyszerre megdermedtünk: ezek a magyarok megbolondultak! Lovasszázad lovasszázad után közeledett. Parancsszó harsant. A bronzbarnára sült, karsú lovasok szinte odanőttek a nyereghez. Fénylő aranyparolis ezredesük kirántotta kardját. Négy-öt könnyű páncélkocsi vágódott ki a szárnyakra, az ezred pedig a délutáni napban villogó kardokkal végigvágta a széles síkságon. Seyditz rohamozhatott így valaha. Minden óvatosságról megfeledkezve kimásztunk az állásainkból. Olyan volt az egész, mint egy nagyszerű lovasfilm. Eldördültek az első lövések, aztán mind ritkábbak lettek. Kimeredő szemmel, hitetlenkedve néztük, ahogy a szovjet ezred, amely eddig elkeseredett elszántsággal verte vissza támadásainkat, most megfordul, és pánikszerűen elhagyja állásait. A diadalmas magyarok pedig maguk előtt úzták az orosz, és csillogó szablyájukkal aprították őket. A huszárkard, úgy látszik, egy kicsit sok volt az orosz muzsik idegeinek. Az ősi fegyver győzedelmeskedett a modern felszerelésen...”

Boldi bácsi, amikor évtizedekkel később erről a rohamról beszélt, csak ennyit tett hozzá: – Ezt senki nem értheti, mi akkor ott kétszer annyian voltunk, mert mindannyian Géza helyett is harcoltunk.

Menyhárt Boldizsár a II. világháború végéig folyamatosan részt vett a harcokban. 1942-ben átszervezték a lovassági alakulatokat. A 2., 3. és 4. huszárezredből nyíregyházi központtal megalakult az I. lovashadosztály. Ott és úgy vették be őket, ahol és ahogy a helyzet megkövetelte. Feladataik között volt távol- és közelfelderítés, oldal- és hátbiztosítás, támadás „sűrűn művelt síkterületen”, erősen tagolt dombvidéken, karsztos terepen és erődrendszer ellen, „szívós védelem műszaki záróharcral”, folyamellenőrzés, „erőszakos folyamatkezelés”, üldözés, erdei harcok, harc harcokosi-alakulatok ellen, partizáncsoportok felszámolása..., és ki tudja, még mi minden... És közben folyt a vér, a magyar huszárok és a magyar huszárlovák vére... De Boldi kitartott legkedvesebb lova, Hadapród mellett, és Hadapród is kitartott Boldi mellett, sokszor – a szó szoros értelmében – az életét megmentve.

A hídfőcsaták befejeztével és a tél közeledtével a századoknak mindinkább meg kellett válni lóállományuktól, hiszen a szálás takarmány és lótáp hiánya miatt legyengült négy lábú társakra az arcvonal közelében a biztos pusztulás várt. A 2. hadsereg kb. 60 000-es lóállományának közel 80%-a került hátra az arcvonaltól 100-150 kilométerrel távolabbra létesített ún. „lőüldötő állomásokra”. Boldi, közismert szakértelmének köszönhetően, itt néhány hónapra, Hadapróddal együtt megpihenhetett.

A határainkon kívülre vezényelt utolsó magyar lovasseregetest 1944. június közepén vonult el a hadművelési területre. A Vattay Antal altábornagy vezette I. lovashadosztályt Dél-Belorusz területre, a Pripjat mocsarak közelébe szállították, hogy Luminec várost és környékét biztosítsa, s a lengyel partizáncsoportoktól megtisztítsa. A jól felszerelt partizáncsoportok az utak elaknásításával és váratlan rajtaütésekkel súlyos veszteségeket okoztak. Egy ilyen aknarobbanás következtében halt hősi halált 1944. június 21-én Makay István vezérőrnagy, a seregetest lovasparancsnoka. A szakaszokat csűrökben szállásolták el. Az egyik csúrt felgyújtotta egy éjszakai repülőtámadás, összeomlott, maga alá temetve huszárt és lovat. Bent égett a század arcvonal mögötti tisztje, dr. Dadányi Sándor tartalékos főhadnagy is.

1944. július első napjaiban a több ízben átcsoportosított, fárasztó menetekbe kényszerített lovashadosztály zöme Luminectől északra, Kleck területén került állásba, ahol a német hadvezetés – Vattay altábornagy indokolt ellenvételeit semmibe véve – részenként vetette be a Bobrujszknál áttört szovjet harcoksiseregetestek megállítására.

Hányszor és hányan küldhették a magyarokat történelmünk során vágóhídra?! Hányszor, kik és miért kényszeríthettek bennünket indokolatlanul és értelmetlenül a biztos halálba?! Kiknek, hányszor és miért volt érdekük, hogy pusztuljon a magyar?!

A harcoksitámadásra érzékeny huszáralakulatok július 3-án és 4-én súlyos veszteségeket szenvedtek. Helytállásuknak, illetve hadosztály-parancsnokuk helyes döntéseinek köszönhetően a már-már felborulással fenyegetett arcvonalat rendezni lehetett, és az I. lovashadosztály alakulatai Klecknél, a mocsáron át vezető egyetlen úton, nyugat felé kitortek a szovjet bekerítésből.

Július 13-ára az egyetlen magyar lovasseregetest véres veszteségeket szenvedett. Az elesettek, megsebesültek, hadifogságba esettek száma elérte a 2500

főt. Az állandó harc és visszavonulás a végsőig kimerítette a seregtest alakulatait. A német hadvezetés az augusztus elsején kitört varsói felkelés leverésére akarta bevetni a lovashadosztályt, de a hagyományos lengyel-magyar barátságra hivatkozva, az újonnan kinevezett hadosztályparancsnok, Ibrányi Mihály vezérőrnagy erre nem volt hajlandó.

Románia 1944. augusztus 13-i háborúból való kiválása után, az ország veszélyeztetettsége miatt a lengyel területen levő magyar alakulatokat hazaszállították. A huszárhadosztály csapatait szállító szerelvények október elejére érkeztek meg Magyarországra. Német nyomásra a bomladozó déli arcvonalt sürgető megszilárdítása és megmentése érdekében – pihenés és rendezés nélkül – egyből a Duna–Tisza közén vetették be őket.

Az I. huszárhadosztály csapatainak helyzete október 25-ét követően tragikussá vált, hiszen a Budapest mielőbbi elfoglalására előretörő szovjet és román erők, nevezetesen a szovjet 46. hadsereg egyik támadási irányába került. Október 31-ig folytatott súlyos, elhárító harcokat a Kecskemét-Nagykőrös vonalat elért ellenséges csapatokkal.

1945. január 10-étől előbb a Vértes nyugati részén foglalt el védőállást, majd a Székesfehérvár és a Balaton között végrehajtott sikeres német támadással egy időben ellenőrzése alá került a Vértes keleti része.

A szovjet hadsereg március 18-i nagyarányú támadó hadművelete végül véget vetett a Vértesben folytatott további ellenállásnak. Az I. huszárhadosztály megmaradt állományával a Kisalföld irányában szorult ki az ország területéről. Utolsó kisebb bevetései Ausztriában voltak. Menyhárt Boldizsár ezekben már nem vett részt. Nem akarta elhagyni az országot, a további harcokat hiábavalónak találta, és minél előbb szeretne volna látni a családját, a lovait.

Az Ausztriában tartózkodó állományra rövid amerikai fogság várt, Boldira kilenc év a GULAG-on.

